

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Resolutio lutheriana super propositione deci[m]a tertia: de potestate pape

Luther, Martin

Lipsiæ, 1519

VD16 L 5781

Sed Seqvamvr Eivs Fvmvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-32449

DECIMAETER TIAE CONCLVSIONIS,

(Id quod dixi potuisset intelligere (si tam sensum Petri, quā suā ambitionem quaesiuisset) ex mox sequentibus, vbi Petrus distribuens per singula, quae in collectione dixerat, seipsum exponit, omni in quā creaturae, siue regi, siue ducibus, q. d. Ideo dixi omni creaturae & omnibus hominū ordinationibus subiecti: ne qui vestrum se aduersus minores praesides eleuet, quasi tantūmodo regi obtemperatur: sed etiam missis ab eo, date, facite, seruate, quae, danda, facienda, seruanda sunt, Quo mō Rho. xiiij. Cui honorem, honorem: cui timor ē, timorem: cui tributum, tributum. Non ergo de creatura dei loquitur, quā Innocentius in suis opinionibus cogitat, Sed de creatura humana: vt verba expresse sonant: qualis non est seruus, quem timet imperium accipere super sacerdotes. licet: iuxta euangelium: cuius seruo nos oporteat submitti. quin totum hoc verborum cahos Innocentii, & nihil facit ad rem, & inscitiae suae dumtaxat testimonia sunt.

Aliud est creatura, q̄ Innocentius hic cogitat.

SEQ VITVR.

Quod autem sequitur, siue regi tanquam praecellenti. Non negamus, quin praecellat Imperator in temporalibus: illos dumtaxat, qui ab eo suscipiunt temporalia.

Si quaeras verborū Petri sic tortorū rationem, rñdebit. Sic volo, sic iubeo, sit p̄ ratione voluntas.

Decretalīsta relicta sententia Petri, anxie de praecellētia regis & pontificis agit

Hic si quaeras, qua autoritate verbū Petri sic coartet: & quod omnibus dictum est, ad aliquos dumtaxat deprauator aptet: respondit aliquid nihil, quā sic volumus: nostro verbo credi fas est: etiam plus, quā expresso textui verborum dei.

PRIMVM. hic scriba laborat, vbi non vrgetur, & fugit, nemine persequente, scilicet mala fide, & conscientia vexatus. Petrus dicit, regi subdī debere tanq̄ praecellenti. id est, qui sit primarius & plusquā duces ab eo missi. At decretalīsta, vocabulo praecellenti, male tactus: timens, ne praecellentia sonet imperatoris super pontifices, anxie occurrit: & de praecellentia regis & pontificis, longe extra sententia Petri disputat. non aduertens verbum Petri, qui nō mō regi praecellenti: sed etiam ducibus ab eo missis, obtemperare praecipit. immo, omni creaturae humanae: de quibus nihil est sollicitus decretalīsta. quia verbum praecellentiae in ducibus, & creatura humana nō sonuit terribiliter in auribus eius. Breviter, ne dictionem vnā quidē in Petri hac autoritate intelligit is: quisquis est: scriptorculus Rho manus. & contendit tamen omnes oues Christi docere.

SED SEQ VAMVR EIVS FVMVM.

Imperator in temporalibus, oibus etiā sacris praecellit, idē iure diuino.

Dico, Imperator in temporalibus omnibus praecellit, etiam sacris: idē iure diuino, vt haec Petri verba cogunt. tñ, quia in arbitrio eius est, & sunt creaturae humanae, potest hanc praecellentia ipse sp̄are, vel retinere, vel dimittere, & in vtroq̄ habet ius diuinum. Sic a Constantini tempore, non autoritate pontificū, sed imperatorum, creaturis humanis, data est libertas, personis & rebus ecclesiasticorum.

nec potest ad hoc vllus respōdere aliud qđ valeat. Vnde, si imperator vel duces rursus hęc reuocent, quę sua autoritate donarūt, non potest eis resisti sine peccato & impietate. **Q. VARE,** nihil hic facit deprauator: dumtaxat eos imperatori subiiciens, qui temporalia ab eo suscipiunt, aperte & temere verbum Petri discerpens. A quo, rogo, habet ipse temporalia? A diabolo, vel rapina? Et vbi est, quod supra dixit, personā loquentis attendendā qđ Petrus hęc scripserit suis subditis: Qui sunt Petri subditi? An soli laici? Cur ergo oēs oues Christi sibi cōmissas in Petro iactat? Ergo omnes oues Christi, id est, omnes subditi papę, siue laici, siue clerici: ac per hoc, & ipse dux ac pastor, & arietes gregis, subditi sunt imperatori & ducibus. Sic enim ipsius met decretalistsę hulus verba sibi collata cogunt. Aut ergo, nō nisi clerici sunt oues Christi Petro cōmissi, aut clerici subditi sunt imperatori simul cum laicis. quia omnes Petro subditi, subduntur a Petro imperatori & ducibus.

Sed pontifex in spiritualibus antecellit, quę tanto sunt digniora, quanto anima præstat corpori.

Et cur hic nō additur, dumtaxat illos, qui spiritualia ab eo suscipiunt? Nempe, qđ in temporalibus excellere vult, ne imperatori vlla parte cogatur subdi, quem Petrus in totum subdit imperatori: ita cogitur sacrum & tremendū verbum dei postremo loco sedere, & nostris affectibus cedere. Sed dicto.

AN PETRVS ignorabat, spiritualia præcellere temporalibus? Cur ergo seipsum & omnes subicit temporalibus administrationibus? Verum, illud longe firmitus. Subditi Petri & papę sunt spirituales, ideo nō subditi imperatori. ex quo sequitur, qđ laici, quia spirituales non sunt, nec subditi Petri, non sint oues Christi: quia has omnes Petro subiecit. Cum autē Petrus: hoc autore decretalista: suis subditis hęc scripserit, sequens erit, solos clericos debere, & nullos laicos, subesse imperatori. aut: qđ maxime horrent: non omnes oues Christi per mundū, sub Petro sunt. aut, omnes subditos esse oportet æqualiter spirituales, si omnes oues & subditi sunt Petro. ac per hoc distinctio ista temporalium & spiritualium, prorsus corrumpit. Quid aliud mereatur, qui sacras literas, humanis traditionibus tractare & cōtamina re audeat, quā vt in hęc monstra cōfusionis & cōtradictionis ruat? Non ergo alii sunt subditi papę & imperatoris, nisi quantum donauit imperatoris constitutio & creatura. hoc verbo Petri & iure diuino omnes subiciuntur gladio & potestati mundanę. sicut & Rho. xiiij. & Tit. iij. scribitur. Omnis (inquit) anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non sine causa gladium portat, ministra dei est, tibi in bonum. Credo, qui omnis anima dixit, nec animā pōtifcis, nec suā ipsius excepit. Sed perpendamus singula, vt videamus, scripturę sacre interpretationem Rromanā hodiernam.

Si spiritualia temporalibus præcellunt, quanto anima corpori: ideor;

E iij

Licet imperatoribus, qđ sua autoritate donarunt te donarunt pō. p sua voluntate reposcere, nec pōt eis sine peccato resisti,

Oēs, siue laici, siue clerici, subditi sunt imperatori & ducibus.

Festus interrogatio, & vera ratio.

Tremendū dei verbum nostris affectibus seruire cogit, sed nō sine nostro malo.

Si subditi papę, quia sunt spirituales, non sunt subditi imperatori, cōsequit, laicos, qđ spirituales nō sunt, nec subditos petro, nec oues esse Christi.

Premium torquentis scripturā p suo affectu.

DECIMAETERTIAE CONCLUSIONS,

Spiritualia nō licet subdi tēporalibus: omnis autē homo habet animā .i. spirituale, ergo nullus homo alteri subdatur, nec oues Christi Petro, cum Petrus sit homo sicut & illi. Paulus dicit, omnis anima subdita sit, quæ utiq; spiritualis est. An Christus non erat spiritualis, quod cum Petro soluit casari didrachmū. An pontifices excepti, quādo dixit, date, quæ casaris sunt, casari? At hoc syllogismo cōcludemus: quod magis spirituale fuerit, præcellat minus spirituale, Tum virgo sancta ancilla dominabitur impio pōtifici, & pannosus mendicus imperatori. obsecro, quæ tandem hinc ludibria sequentur? Hoc sane verum, in verbo & sacramento tradende (hæc em̄ sunt spūalia) pōtifices sunt super omnes. Verum, in tēporalibus rebus, officiis, tributo, censu, vectigali, & omnibus oneribus temporalis rei publicæ prorsus pōtifices & clerici sunt magistratibus subiecti iure diuino, nec exempti, nisi beneficio huius humanæ creaturæ.

Prona ratiocinatio, sed insolens

In verbo & sacramento tradēdo, pōtifices excellūt omnes.

Quid per spūalia intel- ligat.

Hic decretalīstæ suā ignorantia, p̄dūt, & studiū tēporaliū, spūaliū rerū cura omīssa, proferunt

Quod si dixerit, Spiritualia nō intelligo personas ipsas, nam volumus omnes oues christi, nobis esse subiectas & spirituales: sed res ipsas spirituales: vt per temporalia, res temporales. Respondeo, tuo laqueo te capio. Si imperatori tribuis temporalium omnium potestatem, ergo tua temporalia subtrahis & non vis subdita? Et quod maius est & inæstimabile monstrum, cur tu imperia, regna, dominia, tenes, aufers, cōfers, transfers? Cur his te misces? Est hoc imperatori temporalia permittere, & tibi spiritualia seruare? Quid hic dicent omnes decretalīstæ, nisi, qd̄ tam ex verbis quā operibus suis cognoscuntur, ceu ex foliis & fructibus, se nescire, quid sit, vel temporale, vel spirituale: immo, amissis spiritualibus, solum temporalia amare, vt præcellentia, opulentiā, voluptatem. Si em̄ imperator excellit in temporalibus, non debet ea spiritualis pontifex viurpare, sed subdita illi relinquere: tributum de eis pendere imperatori & ducibus, ac rei publicæ temporalī per illa seruire, quoties fuerint requisiti.

Licet non simpliciter dictum fuerit, subditi estote: sed additum fuit, propter deum.

O miserā & anxiam euasione, immo deploratā inscientiam.

Ve corrupto ri saluberrimi uerbi dei.

Qui hoc? an iterum consilium fiet ex præcepto? an nō simpliciter persona loquentis attendenda est? an nō simpliciter subditos suos Petrus puocauit ad humilitatem? Non simpliciter imperator præcellit in temporalibus? O miserum & anxium effugium: immo, deploranda inscientia, quæ nōdum, quid propter deum velit, accipit. Petri sensus planus est, vt statim se ipse exponit, Quia, inquit, sic est voluntas dei, ideo scilicet propter deum subdi debere, non, quia illi mereantur magistratus, sed quia deus ita voluit. At, decretator forte conatus hoc verbo, nō necessariā esse subiectionem eiusmodi docere: quia si Petrus indebitos obsecrarit, meriti videlicet humilitatis causa.

VE TIBI, qui verbum dei saluberrimum tam audacter corruptum miserrime decretator.

Nec pure sit scriptum, Regi præcellentī, sed in

terpositum fuit: forsan non sine causa: tanquam.

Tot mendaciū eget fucis, vt verum saltem videatur. quā misere torquetur hic fugax autor, vt dei præceptū illudat. Si hoc, tanq̄, minuit veritatem, vel regis, vel præcepti, cur superius non similiter dixit, Subditi estote tanq̄ omni humanæ creaturæ: Cur præcepti subdi sine tanq̄: Cur nō dixit, Estote tanq̄ subditi, simulantes subiectionem, sicut ille simulat regem, tanq̄ sit rex? Insulsiō ē ista glossa, quā vt mereatur confutari. Petrus vult, hoc tanq̄, rationalem esse coniunctionem: ostendens, quare sit subdendū: quia (inquit) præcellit, & quia duces missi sunt ab eo. Hoc est, ipsa præcellentia & potestas, quia deo volente gerit, est causā, quare propter deū subdī ei debeatis.

Multo fucio mendacium eget, vt verū videatur. TANQ̄ uā.

Tanq̄ rōnalis hic coniunctio.

Quod autem sequitur, Ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, intelligendum non est, quod rex vel imperator, super bonos & malos acceperit gladii potestatem: sed in eos solummodo, qui videntes gladio, eius sunt iurisdictioni commissi.

O necessariam Rhomanæ curiæ & cleri licentiæ impunitissime glossam. Hic sane opus erat oculos intendere, hic vlcus tangebatur, sed frustra. Iterum, hic cum suo dumtaxat prodit, verbum dei generale torquens in partem populi Christi. Quare & nos eadem absurditate impunitissime glossam, sed vanam. Vide, quomodo abbitiosa ista cōmentatio euadat. Sin omnes sunt subditi Petro, & ad omnes hæc scripsit, qui sunt oues Christi: ergo, vel clerici gladio exempti, non sunt oues Christi: vel hæc deprauatio & distinctio verborum Petri, prorsus impia & veritati aduersa est.

O necessariam Rhom. Curia & cleri licentiæ impunitissime glossam, sed vanam.

Vide, quomodo abbitiosa ista cōmentatio euadat.

Impia est distinctio.

Deniq̄, hæc glossa id præstabit, vt iam nulla sit potestas gladii, quandoquidem, pontifici totum orbem subiiciunt. subiecti vero ei, non sunt sub imperatoris iurisdictione. Nisi noua & humanitas instituta iurisdictione, clericos solos eximat, ac laicos illic relinquat. Sed hoc non est verbum Petri exponere, qui omnes gladio subiicit, qui sibi subiecti sunt. Ita pugnāt leges hoim, cū lege dei. Quare nullus est exemptus a potestate gladii, siue laicus, siue clerus: nisi quantū ipsa potestas

Glossa in potestate gladii ficta Petrus omnes sibi obnoxios gladio subiicit.

DECIMAETERTIAE CONCLVSIONIS,

glia dicit donauit ac permisit, sicut olim haerenti tempore Augustini puni-
ebatur potestate gladii, & etiam nunc per ignem. Quod nullo modo liceret fieri,
si ecclesiastica iurisdictione, esset iuris diuini: ea scilicet, qua exempti sunt

Melius esset
& hodie, de
runt timore gla-
dii a peccandi
libidine coer-
ceri, iuxta pre-
ceptum Petri
& Pauli, quod
impunitate,
tantam fene-
stram nequitiae
aperire.

clerici a gladii potestate. Et sicut hodie habet clericalis status, melius
esset, sublatis exemptionibus, rursus gladio subici, iuxta preceptum
Petri & Pauli, omnes clericos: ut puniretur. tunc ecclesia melius habe-
ret, timore gladii, peccatis coercitis. nunc autem suis legibus impune alii
tutur in omne malum. Potest autem potestas gladii clerico, gratuito con-
cedere suum rigorem. Verum, si id nollet facere, non posset cogi, nec ullis
pontificum decretis impediri. Non enim habet potestatem gladii coercendi, quae deus
& Pauli, quod dedit solus. Nec verum est, quod in manu papae sit tubere gladium eximi,
impunitate, vel conditum, libera est potestas gladii a deo collata. sicut & supra dixit: quod in
temporalibus eam habeat imperator. vbi in omnibus dicere debuit, adeo
non potuit omnino negare, gladium non esse in sua manu.

Potuisses autem prerogatiua sacerdotii ex eo pos-
tius intelligere: quod dictum est, non a quolibet, sed a
deo: non regi, sed sacerdoti, non de regia stirpe, sed de
sacerdotali prosapia descendenti: de sacerdotibus vi-
delicet, qui erant in Anathoth, Ecce constitui te super gen-
tes & regna ut euellas & dissipes, & aedifices & plantes.

Quid hoc? an non est a deo dictum, quod Petrus & Paulus
dixerunt, subditi estote? Non est sacerdotibus dictum, non est omnibus
dictum, quando Paulus dicit, omnis anima?

Pro impera-
tore faciunt
duo primi
apostoli. Hie-
remias: ut vi-
detur pro pon-
tifice Romani pontifices arrogare, quod constituti sunt super gentes
& regna.

Quid? si imperator dicat. Ego duos apostolos primos pro me habeo: qui
bus plus credendum est, quam Hieremias: eo quod illi, veritatem reuelatam no-
ui testamenti: iste, more prophetico occultatam locutus est: ideo nihil pro-
batur contra me. Quid hic dicitur? Sed adde, si haec vera sunt, Ergo
Hieremias est summus pontifex, quandoquidem, hunc eius titulum lo-
si Romani pontifices arrogare, quod constituti sunt super gentes
& regna.

Non est alia
in ecclesia pre-
cellentia quam
verbi ministerium.

Igitur, de propheta & opere prophetae, locutus est deus: nihil de
praecellentia sacerdotali. Non est alia praecellentia in ecclesia, quam
verbi ministerium, quod bene saluum manet, si sacerdotes in omnibus
temporalibus subiecti sunt potestati gladii, sicut fuit in Christo, & apo-
stolis, & primoribus Episcopis.

Verba Hie-
re. non sunt
dignitatis &
praecellentiae, sed
laboris & of-
ficii.

Denique, cur non euellit, dissipat, aedificat, plantat, si hoc ad se per-
tinere putat? Non sunt dignitatis & praecellentiae, sed laboris & offi-
cii verba, quae hic ponuntur. Et vbi fuit summus sacerdos in lege, si
Hieremias hoc verbo sacerdos constituitur super gentes & regna,
super quae ille non erat constitutus. Vbi est & illud quoque, quod pontifi-
cem in spiritualibus dumtaxat praecellere dixit, partitus cum Caesare
imperium: si super gentes & regna constitutus est, ad hunc sensum?

Præterea nosse debueras, quod fecit deus duo luminaria magna in firmamento cœli, lumen maius, vt præesset diei, & lumen minus, vt præesset nocti: vtrunque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cœli, id est vniuersalis ecclesiæ, fecit deus duo luminaria magna, id est, instituit duas dignitates, quæ sunt pontificalis autoritas, & regalis potestas. sed illa quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est. Quæ vero carnalibus, minor. Et quanta est inter solem & lunam, tanta inter pontifices & reges differentia cognoscitur.

A quo cognoscitur: a glosa hoc textu dignissima, quæ dicit, papam quadragesies septies esse maiorem Rege. adeo certi sibi sunt, de mensura vtriusq; magnitudinis, & solis & pontificis: nisi, quod hic magna quæstio oritur, quomodo in veteri lege, Reges erant super pontifices, nisi tunc non fuisse ecclesiam, id est, firmamentum cœli, credendum sit, quando vna ecclesia dei est, ab origine mundi, ad finem vsq;. Sed esto, ecclesiam christianam intelligat. Quid dicet: quis certiores nos faciet, sol nouum an veterem sacerdotem significet? Si quidem allegoria dubia est, & nihil probat. Immo, qua ratione comparatur imperator, si suam potestatem dicat intelligi per solem maius lumen: vt cui subiecta per Petri verbum sit omnis anima, quæ tumlibet spiritualis?

QVID: quod hac ratione sequitur, Iulium, Augustum, & alios gentiles imperatores fuisse in ecclesia. quia fuerunt minus lumen ecclesiæ, a deo factum. Et quod festiuus est, Iulius & Augustus erant minus lumen, antequam fieret firmamentum, id est, ecclesia, immo, antequam Christus nasceretur, caput & autor huius firmamenti. sed & vniuersalis ecclesia, diu fuit sine isto maiori luminari, & etiamum est in Græcia & India. Illi forte adhuc in tenebris sunt, licet in firmamento cœli sint.

DOLENDVM sane, istis ludicris & nugis, verba dei in res (vt putant) tam serias stabilendas deformare. facessant larue. figura nihil probat. Deinde, allegoria horum verborum est hæc. SOL est Christus. LVNA, ecclesia. COELI, Apostoli. STELLAE, scti Patris imperatoris nihil pertinet ad ecclesiã: nõ magis, q̄ q̄cũq; res mudi.

Nobis autem commissæ sunt oues Christi, in b. Petro dicente domino, pasce oues meas, non distinguens inter has oues & alias, vt alienum a suo

F

Papa, quæ dragagesies septies maior rege.

In veteri lege reges erant super pontif.

Quid si imperator præteretur, tẽ suã maius lumen interpretetur.

Pariter hodie ex ead. or. Festiua eius imperatoris esse.

Dolendũ est, istis ludicris & nugis, res serias stabilendas deformare. facessant larue.

ri.

DECIMATERTIAE CONCLUSIONS,
ouili demonstraret, qui Petrum & successores ipsius,
Magistros non recognosceret & pastores.

Hoc sane necessarium erat addere, quo ambitio aperte ostenderetur. Quis autem hanc glossam accipiet? quo neruo firmabitur? quando dicitis: non distinguens inter has & alias. Cuius oues Paulus pascebat & alii Apostoli suas: Cur non potius dicendum, quod non distinguerit inter Petrum & alios pastores: cum impossibile fuerit, ab vno Petro pasce omnes. Sin, per alium potest pascere, quid refert & oues posse per alium audire? vbi tunc erunt, tam pastor, quā oues? Sicne verbum dei licet ludere? Cur autem qui hoc verbum pasce, ad se solos pertinere putant, non eunt in Turcas? immo, cur non in Boemos saltem? Verum, quid hoc laboro? Cur non pauit hic Paschalis hunc decretaliam & suam curiam, vt verba Christi recte intelligeret, pro anima cibo, & non tam misere contaminaret? An in Turchia & Boemia non sunt animae pascendae? An solum pastas sibi credit commissas? Cur ergo Petrus non contentus pastus a Christo ouibus, ipse per totum mundum, pascebas ac docendas quaesiuit? Cur inquam, pascere sibi usurpant, & tamen non faciunt, nisi quod cupiunt nos scire, quid intelligant per verbum pascere, quous illi ad se oues pertinere iactant, scilicet dominari, in otio tondere oues, meraque tyrannide in ecclesia praualere? Error itaque est, alienum esse ab ouili Christi, qui Petrum & successores ipsius non recognoscit pastores & Magistros. PRIMVM quod ipsi, nec pasceant, nec regunt. Alioquin, iam omnes christiani essent alieni a Christo, quod nullus eorum videat, etiam si quā maxime velit, pastores & magistros Rho, pontifices. vident eximii quidam aut eos, & recognoscunt dominantes & pompantes, & tamē hac repulsionem, nisi cognitione, non magis sunt de ouili Christi: sed pene eiciuntur per vim. tam efficacia sunt eorum scandala. DEINDE, quia satis est, Satis est PAVLVM, immo, quemuis sacerdotem recognoscere pastorem quemcumque sacerdotem & magistrum, vbi vbi fuerit. Hic enim pascit & regit. illi vero, pastores, siue Petrus solum tondent & mactant. Sed satis haec, ne videar studio trahi, siue Paulum reprehendi haec moliri. cum aliud non quaeram, quā vt illis os obstruam, qui nobis scripturarum intellectum liberrimum a Christo datum, captiuare audent in sensum & verbum hominum pontificum. volentes, de verbis dei iudicare secundum verbum hominum. cum contra, verba hominum iudicanda sint secundum verbum dei, quod iudicat omnia.

Ad tertium, ad rationes,

Primo tractandum. Vbi illud primū tractandū, quod decreta quibus primatus ecclesiae romanae probari a me dicitur, dixi intra quadringentos annos nata, & contra hoc esse, historis mille et centum annorum.

PRIMO, sciebam haec offensura, & manifestissime oim falsa videri oibus. Certū est enim, esse decretis rho, pontificum, ante mille annos nos certatum pro hoc primatu.